

מאמר י"ד

אמר רב יוסף, מריה דאברהם, תלי תניא בדלא תניא, סוכה תניא הנוכה לא תניא וכו' (שבת כ"ב.).

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נישאת ליום הרביעי? לפי ששנינו הגיע זמן ולא נישאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומה. יכול הגיע זמן באחד בשבת יהא מעלה לה מזונות לכך שנינו בתולה נישאת ליום הרביעי. אמר רב יוסף מריה דאברהם תלי תניא בדלא תניא וכו' (כתובות ב').

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו זה בני נאמן? הואיל ובעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן. אמר רב יוסף, מריה דאברהם, תלי תניא בדלא תניא, אלא אי אתמר הכי איתמר וכו' (ב"ב קל"ד:).

אמר רב יוסף תני רבי היו ג' אסורין אמר להו רב כיכי לא תציתו ליה אנא אמריתה ניהלה וכו' אמר רב יוסף מריה דאברהם רבים ברבי איחליף לי וכו' (עירובין ע"ה:).

אהובי ידידי! השמת לבך לארבע מאמרי הש"ס שצינתי לך כאן, אשר בכולן השתמש ר' יוסף לאמר מריה דאברהם, ולא מצינו כיוצא בזה לשון תנא או אמורא אחר לבטא בשפתיים, בעת תמיהתו ובחקירתו על דברי חבריו או רבותיו, שיזכיר את אברהם אבינו. ותרי תמיהי קא חזינא כאן. ראשית למה דוקא ר' יוסף השתמש במבטא זה ולא שום תנא או אמורא אחר, ואם נאמר שהיה זה איזהו שייכות לחליו הקודם אשר חלה בה (עיין גמרא ב"ב דף י: פסחים דף נ') וגראה לכאורה כן מרש"י שבת וכתובות וכן מדברי הרשב"ם בגמרא ב"ב שיש לדבריו איזהו שייכות לחליו אבל עדיין לא יפתר הפליאה מה זה ועל מה זה הזכיר דוקא את אברהם אבינו, ולמה לא הזכיר את כל האבות או את שאר הצדיקים או זכות יוסף צדיקא שהוא בעל השם שלו (כמו שאנו מזכירים בתפלת יו"ק) ואם היה מזכיר לעורר זכות שיופתר לו ספיקותיו היה לו להזכיר את משה רבינו אשר נהג טובת עין במה שמסר את התורה לכל ישראל (ובתפלת יו"ק אנו מזכירין ג"כ רחמנא אידכר לן קיימיה דמשה נביא).

כבוד חכמים

כאמר י"ד

אולם אהובי ידידי אגיד לך את הרשום בלוח לבי פתרון לחידה הזאת
מה שרחש לבי דבר טוב ויפה מתוקן ומקובל על הדעת בענין זה.
הסכת ושמע אמרי:

הנה זכור ואל תשכח מה שאיתא בגמרא יומא דף כ"ח ע"ב שם אמר
ר' ספרא **צלוחיה** דאברהם מכי משחרי כותלי על זה מתמה רב יוסף **אנן**
מאברהם ניקום וניגמר? הנה ר' יוסף הנודע בש"ס לענין, כאן נראה
שיצא מעט מגדרו ומטבעו כאשר שאל בתמהון לבב ואנן מאברהם ניקום
וניגמר? כאלו אין ממי ללמוד, והלא הוא אבינו מקור מחצבתנו אשר הש"י
משתבח בו כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו' הרי דתוה"ק העידה עליו
שחיבה יתירה נודעת לו כי הוא יצוה לבניו דרכי ה' אם כן בוודאי כדאי
ללמוד ממנו. גם אם אולי ההלכה מתנגדת למנהגו מה שאברהם אבינו התנהג
בעצמו קודם מתן תורה, עכ"ז הלשון שהאמורא הגדול רב יוסף השתמש בו
לגבי אברהם אבינו שהיה זקן ויושב בישיבה וקיים את כל התורה כולה עד
שלא נצטוה עליה, נראה כפגיעה בכבוד אדם הגדול בענקים וכמו שרבא
תלמידו מתמה עליו בזה באמרו: אמר רבא תנא גמר מאברהם (מוישכם)
אברהם בבוקר שהזריזין מקדימין למצות) ואנן לא גמרינן מיניה? הגם שרבא
ניסה לתרץ דברי רבו ואמר שם אלא אמר רבא רב יוסף הא קשיא ליה וכו'
אבל סוף כל סוף נקבע דברי ר' יוסף בלשונו הקודם בלשון תימא שאמר
„ואנן מאברהם ניקום וניגמר“?

לכן לפי"ד יש לומר שאולי הרגיש ר' יוסף אח"כ כאשר בדק בלישניה
הזה אולי הרגיש שאינו לשון של זהירו"ת לגבי צור מחצבתנו על כן רצה ר'
יוסף לפייס את א"א ולהראות אות הכנעה וחרטה על ביטוי הנזכר (ואולי תלה
גם סיבת חליו לאיזהו עונש כי הקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה כעין
וסביביו נשערה) על כן בכל עת ובכל שעה שהיה לו תמוה בלימודו הזכיר
את אברהם אבינו ואמר מריה דאברהם. (ועיין ש"ס חגיגה דף כ"ב שר' יהושע
הטיח דברים כנגד ב"ש וכאשר תלמידי ב"ש הראו לו פנים מסבירות לטעמן
של ב"ש נשתתח על קברי ב"ש ואמר להם נעניתי לכם עצמות ב"ש וכל ימיו
הושחרו שינוי מפני תענותיו) וכל זה הוא לסיבת מדת עניות ושפלות רוח
שהיה רב יוסף רגיל בו וחשש גם בזה אולי חטא בשפתיו, הגם שרבא תלמידו
נתן פירוש לדבריו.

לח

מאמר י"ד

עתה מצאתי דאתי לידי משמע ספה"ק והיה ברכה מהגה"ק בעל בג"י וראיתי (במס' שבת דף כ"ב) שכתב על מאמר ר' יוסף הנזכר שלאשר ר' יוסף חלה ושכח תלמודו וכשנתרפא חלה זאת בזכותו של אברהם אבינו ע"ד שאמרו חז"ל מרגליות טובה היתה בצווארו של א"א שכל הרוואה אותה מיד מתרפא (ב"ב דף ט"ז:): ע"כ הזכירו.

1234567

מאמר טו

1234567

אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מאי דכתיב כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו וכו' לעתיד לבא יאמר לו הקב"ה לאברהם בניך חטאו לי וכו' אמר לו ליצחק בניך חטאו לי אמר לפניו רבש"ע בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי עכשיו בני ולא בניך? ועוד כמה חטאו? כמה שנותיו של אדם וכו' דל כ"ה דלילותא פשו להו כ"ה וכו' (שבת פ"ט:).

הנה יצחק אבינו המצדיק * כאשר ניכר כ' שנה שאין עונשין בבי"ד של מעלה על זה הביא רש"י ז"ל מקורו טהור שכן מצינו בדור המדבר שלא ענש הקב"ה אלא בני עשרים שנה ומעלה שהכ' אומר (במדבר י"ד, כ"ט): במדבר הזה יפלו פיגריכם וכל פקדיכם לכל מספרכם מבן עשרים שנה ומעלה, אבל לחלק ולהבדיל את היום מהלילה ולחשוב חצי אחריות של ימי העונש שהלילות אינם באים בחשבון כדאי לידע איפא מצא יצחק אבינו מקור להשען על זה?

(*) למה נפל בגורל של יצחק אבינו שהוא יהיה דוקא המצדיק לע"ל ולא אברהם ויעקב, כדאי להביא מה שאמר פעם א' הרה"ק ר' ירחמיאל משה מקאזניניץ זי"ע שדיבר פעם אחת מיצחק אבינו ואמר אתם יודעים מי היה יצחק אבינו? היה א"יוד, א"צדיק, א"חסיד, א"קדוש, כל זה מרומז באותיות של יצח"ק.